

УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ У СФЕРІ ОХОРОНИ ПРАВ НА ВИНАХОДИ

Ярошевська Т. В.

*доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри цивільно-правових дисциплін
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ
м. Дніпро, Україна*

Охорона винаходів є важливим чинником становлення та функціонування інноваційної моделі національної економіки. Досвід економічно розвинутих закордонних країн свідчить, що економічне зростання багато у чому визначається політикою держави щодо стимулювання творчої діяльності людини та ефективної системи правової охорони результатів цієї творчості. Сучасна правова охорона винаходів потребує ґрунтовного теоретичного опрацювання, що стає особливо актуальним в умовах інтеграції України до європейських норм, рекодифікацією цивільного законодавства та у зв'язку з введенням воєнного стану в Україні.

Для України вдосконалення законодавства у сфері винахідництва може бути кроком на шляху реструктуризації економіки та її переорієнтації на інноваційний розвиток. Дійова державна політика при цьому повинна не тільки забезпечувати фінансову підтримку наукових розробок та досліджень, а й створювати ефективні механізми, спрямовані на продуктивне використання результатів науково-технічної діяльності. Також поява та вдосконалення нових технологій в змозі істотно вплинути на характер розвитку озброєння, військової та спеціальної техніки [1, с. 46]. Забезпечення належної охорони інтелектуального ресурсу у воєнний час є свідченням підтримки держави національних винахідників, інноваційного бізнесу, а також однією з умов залучення іноземних інвестицій в Україну.

Так, на період дії правового режиму воєнного стану можуть обмежуватися конституційні права і свободи людини й громадянина, що необхідні для забезпечення можливості здійснення та запровадження заходів правового режиму воєнного стану. Втім, надзвичайно важливо створити правові механізми охорони прав творців та інших зацікавлених осіб на об'єкти права промислової власності у період дії воєнного стану. Саме на державу покладено обов'язок мінімізувати вплив наслідків та негативних факторів дії воєнного стану, зокрема і у сфері винахідництва. Так, 01 квітня 2022 року прийнятий Верховною Радою Закон України «Про захист інтересів осіб у сфері інтелектуальної власності під час дії воєнного стану, введеного у зв'язку із збройною агресією Російської Федерації проти України» [2], який регулює і забезпечує

захист інтересів зацікавлених осіб у сфері інтелектуальної власності у період дії воєнного стану.

Закон передбачає зупинення перебігу строків, пов'язаних з охороною прав інтелектуальної власності та строків щодо процедур набуття цих прав, визначених спеціальними законами України у сфері інтелектуальної власності та підзаконними актами. Запропоновано можливість уповноваженим особам подати документи, подання яких вимагається спеціальними законами України у сфері інтелектуальної власності та іншими підзаконними актами, протягом дев'яносто днів від дня скасування воєнного стану, без сплати збору за продовження, подовження чи поновлення відповідних строків. Таким чином, прийняття цього Закону України сприятиме захисту інтересів зацікавлених осіб у винахідницькій сфері у період дії воєнного стану та зменшенню негативного впливу на економічний розвиток в Україні.

Інше проблемне питання – реформування патентного законодавства у сфері біотехнології. Так, визнання біотехнологічної сфери однією із ключових технологій стало світовою тенденцією, з якою суспільство пов'язує розвиток фармацевтичної галузі та появу нових методів діагностики й лікування захворювань. Безсумнівно, винаходи у сфері біотехнології є результатом творчої праці винахідника та глибоких наукових досліджень, винахідницької діяльності й значних капіталовкладень, здійснюваних у складних лабораторіях.

В Україні давно назріла реформа у сфері біотехнологічних винаходів. Тому було суттєво оновлене патентне законодавство України. Так, на підставі Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо реформи патентного законодавства» [3] у Закон України «Про охорону прав на винаходи та корисні моделі» [4] були внесені значні позитивні зміни, завдяки яким нарешті був забезпечений вихід на ринок дійсно інноваційних лікарських засобів від виробників генеричних компаній та була обмежена фармацевтична монополія.

Розглянемо основні позитивні зміни для виробників генеричних компаній у фармацевтичній галузі.

По-перше, володільць патенту, об'єктом якого є активний фармацевтичний інгредієнт лікарського засобу, більше не зможе розраховувати на автоматичне продовження строку чинності майнових прав на винахід. Наразі строк додаткової охорони не може перевищувати п'яти років, проте буде залежати від фактичної тривалості процедури реєстрації лікарського засобу і засвідчуватиметься сертифікатом додаткової охорони. Ці зміни були спрямовані на боротьбу з різного роду зловживаннями з боку патентоволодільцев, коли патентний захист на ті чи інші форми в європейських країнах давно минув, але в нашій державі він продовжував діяти. І таким чином стримується як розвиток фармацевтичної науки, так і доступність препаратів для українського населення.

По-друге, в спеціальне законодавство у винахідницькій сфері імplementоване так зване «положення Болар», необхідність якого

давно обговорює фармацевтична спільнота. Отже, наразі генеричним компаніям надається можливість проводити розробки та дослідження в період дії патентного захисту на активний фармацевтичний інгредієнт без будь-яких обмежень. Однак державну реєстрацію на свій продукт генерична компанія може отримати тільки на наступний день після закінчення строку дії патенту або сертифіката додаткової охорони.

Таким чином, «положення Болар» дає можливість виробникам генеричних продуктів на активізацію розробок та досліджень в період чинності охоронних документів на активний фармацевтичний інгредієнт. Це сприятиме розвитку фармацевтичної галузі в Україні та суттєво скоротить строк виходу генеричного продукту на ринок, бо після запровадження «положення Болар» компанії-виробники генеричних продуктів зможуть вільно проходити державну реєстрацію. Введення «положення Болар» безумовно сприятиме зростанню обсягів виробництва генеричних продуктів національними фармацевтичними компаніями. Це знизить витрати з бюджету держави на закупівлю життєво необхідних ліків через наявність оптимальної цінової пропозиції серед національних виробників. Крім того, це забезпечить баланс інтересів між споживачами та виробниками лікарських препаратів.

В цілому, зміни сприятимуть розвитку української фармацевтичної галузі, в тому числі розширенню номенклатури виробництва лікарських засобів. Проте чи виграють виробники референтних лікарських засобів, а особливо іноземні компанії, залежить від того, наскільки добросовісно виробники генеричних продуктів скористаються законодавчими змінами.

Отже, можна зробити висновок, що державна політика має підтримувати найбільш важливі галузі виробництва, в яких використання новітніх досягнень технік й технологій може забезпечити одержання найбільшого ефекту та віддачі.

По-перше, наразі для України потрібно сконцентрувати увагу саме на впровадженні воєнних інновацій для захисту України від російської збройної агресії. Поява та вдосконалення інноваційних технологій у цій сфері здатна істотно вплинути на характер розвитку озброєння, спеціальної та військової техніки й, відповідно, на характер війни.

По-друге, вітчизняний ринок у фармацевтичній галузі потребує подальшого реформування. Серед пріоритетних напрямів реформування ринку у цій галузі актуальними є: внесення змін до чинного законодавства щодо удосконалення системи контролю якості лікарських засобів, державного регулювання цін на лікарські засоби, раціональне використання лікарських засобів.

По-третє, держава повинна бути зацікавлена в розвитку біотехнологічної сфери. Так, наразі в Україні існує реальна потреба в розвитку та правовій охороні винаходів у сфері біотехнології не тільки в інтересах творців об'єктів права та їх роботодавців, але і в інтересах

суспільства з метою впровадженню біотехнологічних інновацій та сприянню технічному прогресу.

По-четверте, питання забезпечення українського населення доступними, якісними та безпечними лікарськими засобами мають бути одними із пріоритетних напрямів державної політики, особливо у цей складний для України час [5, с. 325].

Література:

1. Ярошевська Т.В. Трансфер технологій як складова інноваційного розвитку України. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. № 1. 2022. С. 46–53.

2. Про захист інтересів осіб у сфері інтелектуальної власності під час дії воєнного стану, введеного у зв'язку із збройною агресією Російської Федерації проти України: Закон України від 01 квітня 2022 року 2174-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2174-20#Text> (дата звернення 10.10.2022).

3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформи патентного законодавства: Закон України від 21 липня 2020 р. 816-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/816-20/stru#Stru> (дата звернення 10.10.2022).

4. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі: Закон України від 15 січня 1993 р. № 3687-XII / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 7.

5. Ярошевська Т.В. Проблеми охорони прав промислової власності в Україні: монографія. Дніпро : Видавець Біла К. О., 2020. 372 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-271-8-91>

ЦІННОСТІ ТА ІДЕНТИЧНОСТІ ПОЛІТИЧНОЇ ЕЛІТИ ЛЬВІВЩИНИ

Ясінська А. Ю.

*кандидат політичних наук,
провідний науковий співробітник відділу проблем світового
політичного розвитку*

*Інститут політичних і етнонаціональних досліджень
імені І. Ф. Кураса Національної академії наук України
м. Київ, Україна*

Специфіка Львівщини полягає в тому, що будучи частиною історично-культурного регіону Галичина, вона завжди вирізнялася власною регіональною свідомістю та ще задовго до державної незалежності представляла західноукраїнську регіональну ідентичність